

Västgötaspets – minnesanteckningar under världskongressen 3-4 juni 2011

OBS! Efter ett påpekande av Svenska Kennelklubben gällande HD hos västgötaspets, av Maths Lindberg, har klubben beslutat att ta ur dessa noteringar och istället lagt in en text tillhandahållen av SKK.

65 deltagare från nio länder, sju inbjudna föreläsare, moderator Jahn Stääv, konferenssekreterare Mia Sandgren, två tekniker Gunnel Sandquist och Birgit Svensson och klubbens värdinna Anita Whitmarsh.

Ordföranden Jan Helgesson öppnar konferensen med att berätta om rasen, dess nystart år 1940 och hur viktigt det är med ett internationellt samarbete och hoppas att denna kongress kan vandra runt internationellt, och föreslår att den kanske kan hållas i Finland nästa gång. Bengt Hilmersson, Fullmäktigeordförande i Vårgårda kommun, hälsade alla välkomna till sin kommun som också är västgötaspetsens hemkommun. Kommunen består av 11.000 invånare, det är en industriell kommun och Tånga Hed var tidigare ett träningscamp för svensk militär under åren 1862-1962. Här tog man emot svenska artillerisoldater som under en tvåveckorsperiod gjorde sin repetitionsövning (repövning). När det lades ner fann man ett intresse hos olika hundklubbar som gärna ville nyttja området.

Konferensens moderator, Jahn Stääv, presenterar sig och hälsade även han konferensens gäster välkomna och framför de utländska besökare som han bad att presentera sig. Världskongressen hade besökare från Australien, Danmark, England, Finland, Frankrike, Holland, Norge, Schweiz och USA.

Presentationer

Australien har ett litet antal västgötaspetsar. I några av delstaterna samlas man med jämna mellanrum och håller informationsträffar för domare.

Finland representeras av tre personer, klubbens ordförande, sekreterare och tidningens redaktör. Den finska klubben har cirka 400 medlemmar och man registrerar omkring 100 valpar per år.

I **Danmark** finns det endast två uppfödare och cirka 250 hundar totalt i landet.

Frankrike berättar att de har en liten population och ett fåtal uppfödare. De registrerar cirka tre kullar per år.

USAs gäst är i Sverige för första gången. Hon ser fram emot att kunna ta med sig information från denna konferens. I USA finns det cirka 1000 individer.

Schweiz är en ung klubb med fyra aktiva uppfödare och de har cirka 120 västgötaspetsar i landet.

England (Mrs Peacock) har fött upp norsk elghund grå i 20 år och nu har västgötar sedan åtta år. Hon berättar att det finns flera svenska importörer i landet.

Anita Whitmarsh avslutade med att presentera den svenska klubben och rasen. Rasklubben startade 1976 och hette då Västgötaspets-ringen. 1986 övergick klubben till att bli en specialklubb direkt underställd Svenska Kennelklubben (SKK) och fick därmed namnet Specialklubben för Västgötaspets. Klubben har närmare 800 medlemmar. Rasen är till antalet en av de mindre raserna i Sverige och det registreras 200 valpar om året. Man

håller regionala möten men då Sverige är ett land med stort avstånd från norr och söder, där den största populationen ligger från mitten och söderut, blir det automatiskt att de olika samlingarna sker här. Klubben har ett internationellt samarbete och välkomnar ett samarbete med både medlemmar och klubbar utomlands. Specialklubben för Västgötaspets arrangerar tre utställningar per år och denna på Tångå Hed är huvudutställning det här året. Klubben ser gärna att hundarna får träna vallning på kor men det kan vara svårt att få tag i nötdjur att träna dem på. Många ägare tränar även lydnad, agility mm. Efter presentationerna förklarades Världskongressen öppnad och alla samlades för en drink tillsammans.

STANDARDEN, SYFTE MED FCI OCH UTSTÄLLNING

- Dr GÖRAN BODEGÅRD

Konferensen första föredragshållare är **Dr Göran Bodegård**, SKKs Centralstyrelse. Han presenterar paraplyorganisationen FCI, Internationella kennelklubbers organisation, till vilken Svenska Kennelklubben är ansluten tillsammans med 85 andra medlemsländer. Inom FCIs medlemsländer finns 341 godkända raser. Huvudansvar för varje ras ligger hos respektive hemland, men som huvudorganisation är det FCI som avgör om förändringar i en rasstandard får ske.

Exteriördomare har teoretiskt sett ett mycket större ansvar i utställningsringarna idag än vad de hade förr. **FCI** sätter upp regler och rekommendationer som domare har att följa. FCIs arbete är svårt. Domarnas utbildningar skiljer sig mellan länderna, mycket i vissa fall. I några länder får en allround-domare endast döma en mindre antal av alla FCIs raser under en 10-årsperiod innan denne får utöka till att döma fler raser.

Hur är det med de olika kompetenserna? FCI har börjat efterfölja det skandinaviska systemet med raskompendium och raskonferenser med diskussion av rasstandarder.

Hur aktiva är rasklubben i sina val av domare. Hur väljer ni ut domare?

Särskilda Rasspecifika Domaranvisningar - SRD

Expertisen sitter i rasklubbar. Det finns idag 46 raser i riskzonen. Västgötaspetsen finns inte med bland dem. Ytterligheter förändras till förmån för sundhet. Det uppstår en konflikt mellan sundhet och bedömning av typ. Det kan ge felsökande istället för att se en helhet. Tänka positivt. Stämmer dagens typgraderingar? FCI har det övergripande ansvaret när en ändring ska göras i en standard. Hemlandet ansöker om förändringen.

Hur påverkas en ras om man frångår att följa detaljbeskrivningen? Har dagens västgötaspets förändrats mot för 60 år sedan? Hur stor påverkan på exteriören blir det om aveln går mot olika ideal. Exempelvis; Är en högre benhöjd sundare än lägre? Färgmarkeringar? Mask? Följer det med andra ”fel” vid en speciell inriktad avel?

Det är viktigt att kommunicera inom- och utanför rasklubben. Felaktigheter i den språkliga översättningen i en standard - vad får det för följder i olika länder?

HD HOS VÄSTGÖTASPETSEN

- MATHS LINDBERG

Maths Lindberg är specialiserad inom röntgenteknik och strålskydd och VD i företaget Nordisk Röntgendiagnostik i Göteborg och lärare för jordbruksverkets distriktsveterinärer.

Han har med stort intresse följt västgötaspetsrasen i många år. Detta är andra gången han håller ett framförande för rasklubben. *Bilaga A/röntgenbilder* inväntas från ML

Maths Lindberg höll sin föreläsning i dialogform med åhörarna.(Skr not.)

Notering: Under mötet föreslogs att klubben ska skicka ett förslag till Svenska Kennelklubben för vidare befordran till Nordisk Kennel Union, vilka har en panel med uppgift att undersöka olika regler för HD inom FCI. Om det visar sig att det är ett problem inom vissa raser och att man behöver specifika instruktioner för en viss ras, finns det en chans att en regel kan ändras för viss ras. Alla kondrostryfokiska raser kan behandlas olika – och leder får fel resultat. Om fler rasklubbar skickar in en ansökan med en förklaring av problemet kan det få till en ändring. Rekommendationer ska komma från hemlandet för att få större genomslag.

OBS Ny text nedan!-----

Svenska Kennelklubbens kommentarer till HD-anteckningar från SKVs världskongress

Många av de frågor kring höftledsdysplasi som tas upp i anteckningarna är tyvärr antingen felaktiga, ofullständiga eller otydliga. Att i skriftlig form ge en fullständig komplettering och rättelse till många av sakerna i anteckningarna kräver mycket tid. Eftersom en hel del inom ämnet redan finns publicerat, dels på kennelklubbens webbsida och i olika artiklar i exempelvis Hundsport Special så väljer jag att i första hand hänvisa till dessa källor (se nedan).

I dessa skrifter kan man bland annat läsa om:

- Vad höftledsdysplasi är.
- Att höftledsbilder avläses enligt FCI:s fastställda normer och att Norbergs vinkel är ett av kriterierna som beskrivs i FCI:s normer.
- Frågor kring Norbergs vinkel generellt och även i förhållande till kondrodystrofa raser.
- Varför alla raser måste bedömas lika och varför man inte kan göra separata avläsningskriterier för olika raser.
- Att frekvensen höftledsdysplasi kan minskas via avel.
- Samarbetet mellan de olika nordiska länderna vad gäller avläsningskriterier och kvalitetssäkring.

Källor:

- <http://www.skk.se/uppfodning/halsa/halsoprogram/kontroll-av-leder/>
- Artikel i Hundsport Special nr 2/2008 *Höftledsröntgen – kvalitetsutvecklingen fortsätter*. Denna artikel finns i sin helhet som en PDF på SKKs webbsida, följ länken ovan.
- Artikel i Hundsport Special nr 1/2010 *Höftledsröntgen – om avläsning och sedering*.

PARNING OCH VALPNING

- EVA VON CELSING

Eva von Celsing är veterinär med egen klinik i Sörmland och lantbrukare tillsammans med maken. Uppfödare av tax.

(Nedan följer Eva von Celsing presentation i sin helhet).

Jag vill tacka rasklubben för att jag har blivit inbjuden hit. Mitt tema är ”Parning och valpning”.

Min gissning är att de flesta av er har stor erfarenhet inom detta område. Därför har jag valt att styra mitt anförande utifrån några frågor som man som uppfödare ofta kan ställa sig efter en tids uppfödning.

Parning

Varför går tikar tomma?

De två absolut vanligaste orsakerna till att tikar inte blir dräktiga är att

- tiken paras på fel tidpunkt i löpet
- hanhunden har en dålig spermakvalitet.

Båda sakerna är enkla att kontrollera. I det första fallet med ett blodprov och ett vaginalutstryk. I det andra fallet är det lätt att ta ett spermaprov på hanhunden. Många tror att orsaken kan vara en infektion hos tiken men det är inte alls så vanligt.

Hur stor andel tikar blir dräktiga efter parning?

Det vet vi inte. 422 parningar hos Guide Dogs For The Blind (golden-, labrador retriever och schäfer) resulterade i att 85% valpade.

En amerikansk undersökning med 2507 parningar med beagle inom läkemedelsbranchen resulterade i att 90,2% valpade.

Båda dessa institutioner bedriver sin uppfödning mycket professionellt. Bland oss uppfödare med olika kunskap så kanske siffran dräktiga tikar efter naturlig parning ligger kring 75-80% - min egen gissning.

När ska tiken paras?

Första dagarna i löpet visar tiken inget intresse att bli parad. Redan efter 5-6 dagar finns det dock tikar som står snällt och stilla och låter sej paras TROTS att det är långt kvar till deras ägglossning. Spermier kan leva i livmodern 4-6 dygn och fortfarande vara befruktningsdugliga, så en del tikar som paras förtidigt (innan ägglossning) har en möjlighet att bli dräktiga.

I början på löpet ligger progesteronnivån i blodet kring 1. I samband med ägglossning så stiger tikens progesteron ganska brant. Vid värde 15 börjar ägglossningen och 48 timmar därefter är äggen befruktningsdugliga. Två parningar med en dags vila ger bättre dräktighetsresultat och större kullar. Optimalt är att para när progesteron ligger mellan 30 till 75.

Ett vaginalutstryk kan också ge en viss hjälp att se när tiken är i höglöp men cellbilden kan se fin ut under många dygn och är därmed svårare att tolka för att ge precisa svar till tikägaren.

Höglöp - Dag 1 i höglöp är när tiken tillåter parning. Höglöp kan variera från 4-20 dagar. Många anser att tikar skall paras dag 10-14. Man ska nog vara ödmjuk inför att det istället finns stora variationer. En del tikar låter sig paras både när det är för tidigt och när det är för sent. Ett blodprov ger information om ägglossning och ett utstryk ger bl.a. information om när det är för sent.

Det finns säkert preferenser för särskilda partners inom hundvärlden men den absolut vanligaste orsaken till att tikar avvisar hanar eller att hanar inte vill betäcka tikar är att tiken kommer till hanen på fel dagar i löpet! Ofta för tidigt...

Kan en hanhund para dagligen under en vecka?

Ja, sett ur spermakvalitetssynpunkt så kan en fullvuxen hanhund para dagligen under två veckor utan att man ser någon sämre koncentration av spermier i ejakulatet.

Var sker befruktningen?

Den nyfödda tikvalpen har ca 700.000 ägg i sina äggstockar. Många har degenererat innan tiken är könsmogen men man blir ändå varse över vilken överkapacitet naturen har försett

däggdjuren med. Ägglossning kommer att äga rum under tikens löp under hela livet.. Hos den vuxna hanhunden tar det 62 dygn för en omogen spermie att utvecklas till en befruktningsduglig spermie. Ett ejakulat bör vid naturlig betäckning eller vid insemination innehålla 200 milj. spermier.

Efter parning når spermierna äggledaren efter 7 timmar. Spermier kan hållas befruktningsdugliga i tiken under 4-7 dygn. Simmande spermier har påvisats så sent som 11 dygn efter parning men huruvida de då är befruktningsdugliga är inte känt.

I äggledaren sker en celldelning av de blivande fostren och om tiken parats under flera dagar så har alla nått samma celldelningsstadiet (32-64cells-morula) när de släpps ut i livmodern.

Är en blödning 17-18 dagar efter parning ett varningstecken?

Knappt 3 veckor efter parning så sker en implantation i livmoderns vägg. En färsk blödning kan då uppstå som den uppmärksamme uppfödaren ser som en blodflytning. Detta är helt normalt och upphör efter 1-2 dagar.

Är en bakteriologiskt provtagning av värde?

Ett bakteriologiskt prov från vagina kan vara av värde om tiken har onormala flytningar – något som dock nästan bara ses i samband med livmoderinflammationer. Bakterier som orsakar fosterdöd och som finns vid livmoderinflammation finns dock ofta med i tikens normala vaginalflora. Således är det av tveksamt värde att som rutin göra bakterieodling. Många tror att en antibiotikakur kan vara klokt innan en parning men det är INTE korrekt och kan faktiskt vara till skada för tiken. Dels ökar vi risken för resistensutveckling som drabbar båda djur och människor. Sen förändrar vi hela individens normala bakterieflora som finns i mun, hud, magtarmkanal, livmoder osv.

Så om tiken gick tom vid förra parningen så är det troligen INTE en bakteriell infektion som ligger bakom. Mer troligt är fel parningsdatum eller dålig spermakvalitet. Sjukdomsframkallande bakterier kan ges tillfälle att växa till av en felaktigt insatt antibiotikakur.

Ska tiken herpesvaccineras om jag har problem med döda valpar/tomma tikar?

Det finns ett vaccin mot herpesvirus. Tiken vaccineras 1 vecka innan parning och ca 10 dagar innan valpning. Fostren är oskyddade mot herpes under dräktigheten men kommer att få ett gott skydd när de diar råmjölken. Herpesvirus frodas i 35 grader – viktigt att nyfödda valpar inte blir nedkylda.

Palpation, ultraljud, röntgen, hur kan jag kontrollera om min tik är dräktig?

Med försiktig palpation kan man känna fosterblåsor kring 21 dygnet. Ultraljud kan göras efter drygt 3 veckor men det kan vara klokt att vänta till efter 30 dygn. Diagnosen blir då säkrare; dräktig/inte dräktig. Röntgen är inte hälsosamt för växande individer men om ägaren vill veta hur många valpar tiken bär på så kan en röntgenbild tas sista dräktighetsveckan.

Kan jag avmaska den dräktiga tiken?

Ja, med Axilurprogrammet kan valparna födas utan att ha någon spolmaskinfektion. I problemkennlar har man sett högre dräktighetsprocent och större antal valpar sedan tikar avmaskats med Axilur.

Tiken skall från 40:e dräktighetsdygnet ges Axilur dagligen ända fram till att valparna är 14 dagar. Valparna avmaskas sedan vid 6 respektive 8 veckors ålder.

Valpning

Kan Ca-tillskott i foder ge bättre krystvärkar och minska risken för eklampsi?

Dagens avelstikar erbjuds nästan alltid ett kvalitetsfoder. Där finns alla spårämnen och vitaminer som behövs. Ett överskott av Ca kan faktiskt öka risken för eklampsi istället för förebygga. När tiken producerar mjölk så frigörs calcium från skelettet till blodet via ett hormon (parathormon). Om tiken i slutet på dräktigheten fodrats med för mycket calcium så kommer parathormon att inaktiveras. När calcium plötsligt behövs vid den ökade mjölkproduktionen så finns inte tillräckligt med parathormon och därmed ökar risken för eklampsi.

Kejsarsnitt = slutavlat?

Om tiken måste kejsarsnittas – måste hon därefter tas ur avel? Nej, så kategorisk ska man inte vara. Det finns så många exempel på tikar som vid nästa dräktighet kunnat valpa normalt. Om hon däremot måste snittas ånyo så anser jag att tiken inte ska paras någon mer gång.

Vad startar valpningen?

Enkelt skulle man säga att ett hormonspel ger startsignaler för valpningen. Cortison som utsöndras från både valparnas och tikens binjurar startar upp förlossningen. Prostaglandin frisätts därefter. Tikens temperatur sjunker, tiken hässjar, livmodermunnen börjar mjukas upp och öppna sig. Progesteronet från äggstockarna sjunker drastiskt dygnet innan valpning. Om tiken bara bär på en valp eller om alla valpar är döda så kan det vara en orsak till att ett normalt förlossningsarbete inte kommer igång.

Tecken på valpningskomplikationer?

1. Mer än 24 timmar har gått sedan temperaturdipp och ingen valp har kommit.
2. Kraftigt, kontinuerligt värkarbete under 30 minuter utan att någon valp föds fram.
3. Normalt värkarbete under 2 timmar utan att någon valp föds fram.
4. Normalt värkarbete som försvagas/upphör avtar
5. Över sex timmar sedan senaste valpen kom och du vet att valpningen inte är klar.

Vad kan jag hjälpa tiken med?

Ut och spring med tiken.

Stimulera krystreflexen med ett eller två väl avtvättade fingrar i vulvas tak – ”på stället marsch”.

Om tikens valpning är igång och valpar fötts fram kan oxytocinspray ges i nosen (Syntocinon).

Energikick (honung och äggula).

Utöver ovanstående föredrag diskuterades följande frågor:

Rekommenderas att hanhundar inte börjar användas innan ett års ålder, med reservation att det är olika för olika raser. Inom exempelvis Golden retriever är det ok att tillåta parning vid tidig ålder, men inom exempelvis tax bör man vänta till den blir äldre.

Tikar som så kallat ”torrlöper” kan betyda att de vid den första periodens tecken har ett ”falskt” löp som efter ett uppehåll går in i ett korrekt löp. Vissa tikar kan visa intresse tidigt i ett löp och tillåter sig att paras, men har inte ägglossning.

Om tiken paras två gånger i samma löp ...

Man vet att dräktighetsresultat och antal valpar blir högre än vid en parning, det säger sig nästan självt.

Håll uppsikt över förändringars av hanens testiklar. En förändring i storlek och konsistens har ofta medfört att spermakvaliteten försämrats eller att inga spermier produceras längre. Kryptorcism är inte ett problem inom västgötaspets.
Generellt kan en hanhund para en gång om dagen i cirka 14 dagar utan att kvaliteten sjunker. Men förhoppningsvis ska en västgötaspetsshane inte användas så ofta.

PARNING STUBB OCH STUBB

- KIRSI SAINIO, Finland

Lärare i genetik och utveckling som biolog. Lärare i biologi med inriktning på genitala defekter hos nyfödda människor (och hund). Första hund 1967. Skyeterrier 1983. Exteriördomare på hund 1993. Följt västgötaspetsrasen genom två mycket goda vänner i Finland.

“All knowledge the totality of all questions and all answers is contained in the dog” Franz Kafka.

Phenotypen för anlaget kort svans har förmodligen funnits under lång tid inom rasen västgötaspets. En gen som uppstod tidigt. Den genetiska koden heter T-box transcription faktor. Denna faktor hittades först hos möss och man började därefter undersöka om det kunde vara samma mutation hos hund. Antalet kotor är lika hos alla däggdjur - 7 halskotor, 13 bröstkorg (thoracic), 7 länd (lumbar), 3 länd (sacral) och svansen som kan bestå av ett olika antal kotor. Ryggradens struktur och utseende är ett av de mest studerade strukturerna i kroppen.

I tidens begynnelse hade alla däggdjur svans. Forskare vet idag inte riktigt innehållet hos kortsvansade, eller vilken mängd som ligger bakom att utveckla en svans. En transkription faktor består av tre faktorer; Eomes, T och Tbox6. T-box är faktor för kort svans. För att förstå en transkription faktor måste man förstå DNA (Deoxyribonucleic). Hunden har 5.5 miljarder baspar och ca 2,5 miljarder baspar i sitt genom. Den har omkring 14-19 tusen gener. Ett DNA har fyra olika baser vilka är knutna till varandra med hydrogenen H-bond. De fyra baserna är specifikt formade. Ingen har ännu hittat alla nycklar till hur det hela egentligen fungerar.

Kort svans-fenotyp.

T-dominant, t-recessiv

TT Tt tt

25% 50% 25%

TT = inget svansanlag. Tt=kort svans-anlag. Tt en dödlig mutation (valpen överlever aldrig).

Homocygota (individer som har två likadana varianter/alleler/ av en gen) mutationer ser OK ut, men på ryggraden kan man ses att kotorna inte är utvecklade, främst i den bakre regionen. De ser inte friska ut. Valpen saknar anus och dör inom några dygn (ibland har uppfödare förväxlat dessa med sk ”fading puppy” syndrom, men skillnaden mellan dem är att det går att se att valpen ser annorlunda ut). På en bild visas hur det ser ut när det inte finns utfyllnad (diskar/skivor??) mellan ryggradens kotor.

Det finns 17 raser med mutationsgenen C189G.

Det finns andra kortsvansade raser (Bostonterrier, Engelsk bulldog, Fransk bulldogg, King Charles spaniel, Dvärgschnauzer, Parson Russell terrier och Rottweiler) men dessa bär inte på samma kortsvansgen som västgötaspets. ”Kinky-tail” är också en kort svans, men inte heller den är av samma gen.

Vad bör en uppfödare veta om T-box-genen?

Att den påverkar utvecklingen av ryggraden och svans.

Finland tillåter inte parning mellan två mutationer, vilket också gäller två blue merle - eller två harlekinteknade individer, oberoende längden på svans. Man kan endast konstatera en mutation genom ett gentest. I länder där det är tillåtet att para dessa är det att rekommendera att inte para kort svans med kort svans bara för att få kort svans. Det ger mindre kullar och man förlorar den homozygota linjen som finns hos långsvansade.

FÄRGER

Clarence Little hittade generna för färger 1957.

Proteinet kodar färggener och de består av två pigment - /EU-melanin och Fe-melanin/. Det finns åtta koder för färger.

A (agouti),

B (Black/Brown),

E (extension),

Recessive allele e (kan inte blir svart eller brun),

D (dilution), dd=dilutet (utspädd) EU-melanin till Blå (sk bluedog-gen (det gäller ej kerry blue terrier),

M (merle/=silver genmutation),

K (dominant svart) – beta-defensin dominant allele KB ger en heltäckande svart, brun eller grå färg (genom EU-melanin). Recessiv alleles K-brindlade och k-gula gör det möjligt för en recessiv agouti allele att visa sig i en fenotyp-individ.

Vitt är inte en färg, det är avsaknad av pigment. Vit färg eller avsaknad av pigment är recessivt. Olika mängd vitt uppstår av andra geners påverkan – så kallade ”modifiers” exempelvis merlegenen.

Vita fläckar på en hund har inget att göra med specifika gener, det är bara en färg som ser vit ut (= avsaknad av pigment). Hos hundar med 'vit gen' kan det under deras utveckling uppstå problem. Bland annat med dövhet.

Det finns olika gener för vitfärgade individer. Piebaldism (kommer från orden magpie och bald eagle), white spotting, (S-gen) och Irish spotting (si, i exempelvis Berner Sennenhund och Basenji). IS upptäcktes för tre år sedan hos vita Bullterriers och Boxer. Det var en viktigt upptäckt.

ÖGON

– **BERIT WALLIN HÅKANSSON och ANDRAS M KOMAROMY, USA**

Berit Wallin Håkansson, Europeisk Veterinär Ögonspecialist.

Kommer från Strömsholm, en liten ort i Västmanland. Regiondjursjukhuset Strömsholm har 140 anställda varav 40 veterinärer. De tar emot 26000 fall om året. Strömsholm har en sektion för oftalmologi med två ögonspecialister som är utbildade i USA. Berit WH är på väg att dra sig tillbaka från Strömsholm men kommer att kvarstå som konsult hos SKK och ingå i den svenska Ögonpanelen.

Berit Wallin Håkansson beskriver rasen ursprung från vikingatiden och som, efter att i många år varit nästan obefintlig, återuppbyggdes av herrarna Zetterstén och von Rosen, och räknas idag som en av Sveriges nationalraser. Det registreras ca 200 valpar per år.

De beskrivande fallen av ögonundersökningar hos västgötasetts är tagna ur SKKs ögondata från åren 1991-2010 (statistiken är baserad på födelseår). Här har man har tagit med alla

ögonintyg med någon form av kommentar. Av 170 ögonlysningar har 32 näthinnesymtom, vilket motsvarar 19 procent. Symtomen är mer eller mindre allvarliga. 14 procent visar allvarligare symtom, med andra ord en av sju hundar visar förändringar i ögat.

Retinopati

2000-2010 (födelseår).

7 katarakter. 14 blåslänkande, grå, matta och blanka förändringar i ögonbotten, 7 stycken gulbrun ögonbotten med mörkpigmentering 3 PRAlänkande, 2 st vattnat siden bwh, 2 stycken näthinneveck (underutveckling), 4 stycken inflammationsförändringar.

Framtid?

Många av dessa resultat är allvarliga. Uppfödarna får hålla uppsikt och följa upp föräldrar och avkomma, se till bakgrund och/eller släktskap, obduktion, avelsrestriktioner. Samla blodprover för eventuellt att kanske senare kunna DNA-testa affekterade hundar för att konstatera ärftligheten och donera hundens ögon till forskning efter dess död.

ANDRAS M KOMAROMY

Assisterande Professor i Ophthalmology - Tenure Track, MedVet (Veterinär Medicin) University of Zurich, Switzerland, 1993. Dr Med Vet (Veterinary Medicine) University of Zurich, Switzerland, 1996. PhD (Comparative Ophthalmology) University of Florida, 2002. Han arbetar på University of Pennsylvania, Philadelphia, komaromy@vet.upenn.edu. Komaromy studerar hur olika sjukdomar i hundar har relation till människans sjukdomar. All forskning som sker på hund kan bli en fördel för människan med liknande sjukdomar. Han har ett nära samarbete med två personer från Universitetet i Helsingfors, Professor Hannes Lohi, Saija Ahonen (saija.ahonen@helsinki.fi - www.koirangeenit.fi), (retinopati research) och veterinär Päivi Vanhapelto från veterinärklinik Vetset, Kyrkslätt, Finland.

Retinopati hos Västgötaspets (Swedish Vallhund)

Undersökningarna görs med två olika metoder, oftalmoskop (ögonlysningslampan i pannan) och spaltlampa.

Vartannat år publiceras i USA en bok med resultat om bland annat "ocular disorders". Boken går att beställa över Internet. Ett antal västgötaspetsar finns med i materialet. Av 288 ögonlysta hundar, vilket är 93 procent av hela populationen i USA, har 64 procent utan anmärkning. Vanligast defekten i rasen är katarakt.

Finland har ett underlag där mindre än 1000 hundar testades. Av 414 blodprov var 87 drabbade av retinopati. Man förmodar att anlaget är autosomal recessiv. Det kan indikera ett samband. (Saija Ahonen förtydligar: Vi har gjort en stampbok som innehåller ungefär 1000 hundar (87 drabbade av retinopati). Av dem har vi 414 blodprov. I stamboken finns det ganska många drabbade hundar som har friska föräldrar (troligen bärare). Det stöder automal recessiv sjukdomen. Också det finns inte mera drabbade hanar eller tikar så att retinopati kunde vara X- kromosomala.)

I Finland ögonlyses hundarna vid 2 års ålder, därefter kontroll vartannat år upp till 6 års ålder, och en sista gång vid 8 års ålder. Har hunden då blivit drabbad uppstår det problem för uppfödaren. Klubben inflikar att det i Sverige inte finns krav på ögonlysning när det gäller västgötaspets, men enstaka gör det idag (se avelsdata).

Ett genom innehåller alla gener. Det är som ett fingeravtryck. Man måste börja med att jämföra normala avtryck med drabbade för att se skillnaderna i vad som är normalt och vad som kan räknas som defekta gener.

Vad orsakar sjukdomen? – Är det tillförda miljöfaktorer, ärftlighet, enskild gen, multipla gener, och/eller miljöfaktorer? Etiologiska (orsakssamband) är oftast miljörelaterade. Övergripande delen av gentester är för monogena avvikelser, men multipla gener är involverade och dessa affekterar varandra. (more variable clinical symptoms, more variable age of onset, more variable rate of progression -- etiology of disease).

Retinopati.

Stadie 1.

Inga tecken av retinal degeneration, är förmodligen ok att använda i avel, men endast till friska individer. Baserad på erfarenhet, om en hund har diagnostiserats i första stadiet är det upp till uppfödare om denne vill använda hunden, men rekommenderas vara säker på att använda en frisk hund. Men, om stadie 2 eller 3 infunnits ska individen inte användas utan tas ur avel. Det som upptäcktes för 4-5 år sedan stämmer fortfarande.

Inledningsvis kan man se rödbruna prickar och grå ”mottling” - ”multifocal discoloration i tapetal fundus”. Men inga tecken på synnedsättning. Det uppträder vid 2-3 års ålder, men den yngsta har varit endast sju månader och den äldsta 17 år gammal. Symptom kan stanna i första stadiet utan att gå över i stadie 2 eller 3.

Stadie2.

Uppträder ett eller två år senare. Då har större fläckar uppstått och man kan då fastställa en diagnos. Inledningsvis uppstår inte heller i detta läge synnedsättning.

Stadie 3.

Nu har området med fläckar ökat i omfång, de skiljer sig från tidigare erfarenheter. Procesen har gått från progressiv Focal Retina (thinning) till generell retinal degeneration. Synnedsättning har tilltagit i dagsljus och mörkerseendet har helt försvunnit.

Strategi.

Fortsätt samla ögonlysningsunderlagen, stamtavlor, blodprov för DNA analys.

Fortsätt söka efter genen.

Fortsätt ögonlysning och ta blodprov.

Vad som underlättar är ögon efter drabbade hundar efter dessa avlidit.

Undersökning med elektro-retinografi kan göras på laboratorium. Hunden sövs ner för att inte röra sig runt, en speciell kontaktlinn placeras i ögat. Dr Andras Komaromy har tagit fram ett portabelt kit för att enkelt kunna göra testet på andra veterinärkliniker.

De tre olika stadierna ovan har varit möjliga att upptäcka tack vare att ögon från avlivade hundar har donerats till forskningen.

Immunohistochemistry.

Teknologin är så avancerad idag. Genom denna teknologi kan man se mycket mer i hundens öga än man tidigare har varit möjligt utan att ta ut ögat.

Undersökningar har inte visat att det skulle vara vitamin E-relaterat.

Dr Komaromys rekommendation är att börja med att testa valparna innan de flyttar iväg.

Fortsätt med ögonlysning fram till 8-års åldern. Har det inte uppkommit till dess är det inte troligt att de kommer utveckla retinopati.

Det finns ännu inte ett svar på hur stor procent som utvecklats från stadie 1 till 2 och 3. I USA har man sett endast en hund med stadie 3. De flesta stannar på stadie 1. Det är viktigt för rasens genpool att hundar inte tas ur avel innan man vet besked, och att det inte ska uppstå panik.

Ett förslag är att klubbar världen över startar egna hjälpprogram med matchande fonder som kan stödja detta projekt. Ekonomiskt pratar man om närmare 100.000 US dollar/år för att hålla underhålla denna forskning. En stor hjälp är också att skapa en sorts riktlinjer för forskning/research. Det är önskvärt att få igång ett samarbete med många rasklubbar världen över som kan skicka information till varandra. Det vi vet idag är mycket tack vare all hjälp från Finland och USA.

De tre viktiga dokumenten som måste ingå vid ett DNA-test är blodprov, stamtavla och ögonexamination. Detta skickas till Finland för registrering och svaren skickas vidare till Andras Komaromy. Mera information om hur man kan delta i gene forskning finns i www.koirangeenit.fi (på engelska) eller kontakt saija.ahonen@helsinki.fi.

Berit Håkansson-Wallin avslutar:

”Det svåra är att många vet inte har kännedom om sjukdomen. Jag anser att man ska fortsätta ögonlysning för att kunna följa de olika stadierna. Så snart man hittar DNA-genen vet man var man ska söka vidare. Båda ögonen är oftast lika drabbade. ”Andras är föregångaren inom denna forskning, alla andra är efter i ämnet. Det är viktigt att vi förstår att bilderna ni ser i stadie 2 och 3 är allvarliga ögonsjukdomar och att de leder till blindhet. Det är lätt för hundarna att lura sina ägare. Jag har sett hundar som knappt har något öga (som jag knappt kan se) men ägaren ändå säger att de vet att hunden kan se. Ögat är det tredje sinnet hos hunden, så länge hörsel och näsan fungerar. Men om man låter dem leva i ett totalt okänt område när de saknar fem av tio områden. Vi kan se förändringar hos 14-15 procent av de vi lyser. Jag har sett hundar med allvarliga problem och som borde undersökas. Men jag har också sett flera som inte är så allvarligt utsatta än. Det är inget problem för mig att informera mina kollegor om detta problem. Andras K kan informera forskare. Men vad vill ni uppfödare göra?”

Hur man kan delta i genforskningen:

Ägaren måste fylla ett blodprov blankett av en hund. Blanketten finns på hemsidan <http://www.koirangeenit.fi/osallistuminen/lomakkeet/> alternativt kan man beställa den från lgkyselyt@helsinki.fi

1. Fyll i blodprovsblanketten omsorgsfullt och sänd den med blodprovet.
 2. Om hunden är ögonlysat sänd också en kopia av ögonlysningsresultat.
 3. Be veterinär eller smådjursskötare ta 3-5 ml blod i EDTA-rör.
 4. Skriv hundens namn eller registernummer på röret. Kolla att informationen är samma som på blodprovsblanketten.
 5. Blanda rören 8-10 timmar så att EDTA blandas i blodet.
 6. Sänd blodprov, blodprovsblankett och ögonlysningsresultat till adressen på blodprovsblankett. Om man av någon anledning inte kan skicka provet omedelbart med post, bör man förvara det i kylskåp tills postning av provet är möjlig. De på fredagen tagna proverna bör förvaras i kylskåp över veckoslutet och sändas följande måndag.
- Alla givna uppgifter behandlas strikt konfidentiellt. Hundens och ägarens uppgifter arkiveras i en skyddad databas avsedd endast för forskningsändamål.

AGRIA Uppfödarprogramprofil

- IB AHLEN.

Produkt och affärsanalytiker för Agria inom Sverige, Norge och Danmark, alla djurslag. Han har en Labrador retriever och tre katter.

Agria började sälja djurförsäkringar redan 1924. 1972 kom katter in i bolaget och 1977 öppnade de upp för att försäkra papegojor. Det finns ca 730 000 hundar i Sverige, 1,2 miljoner katter, 365 000 hästar och 400 000 fåglar. Agria har 50 procent av alla försäkrade hundar och 40 procent av alla djurslag i landet.

Profilprogrammet har skapats för att tillgodose information till alla med intresse för djur. När SKK startade sitt rasprojekt förstod Agria att rasklubbar ville ha mer information.

Programmet visar med diagram hur status är inom alla registrerade diagnoser. Databasen är i första hand till för försäkringar inom olika områden. En forskare måste värdera om information är behjälplig.

Profilprogrammet visar statistik på alla raser i en enhet och på enskilda raser i en annan. Det kan gälla sjukdomsproblem, de vanligaste problemen inom 80 av de vanligaste raserna. Det kan vara lite svårare att få en större bild inom minoritetsraser som inte efterfrågar ersättningar. Vilka är de vanligaste diagnoserna och vilka skillnader finns mellan raser. Högsta dödligheten i rasen i Agrias statistik är antalet påkörda hundar.

Förklaringar

Retinopati är en kärlförändring i ögats näthinna till exempel blödning eller ödem, som förekommer vid diabetes eller hypertoni.

Ett **recessivt anlag** är ett begrepp inom genetik som innebär att det för en egenskap krävs att en individ fått arvsanlag från båda föräldrarna för att egenskapen skall visa sig. Motsatsen är ett dominant anlag, som visar sig även om ett arvsanlag bara ärvt från den ena föräldern. Ett recessivt anlag döljs således av ett dominant anlag.

Etiologi är läran om orsakssamband, **histopatologi**.

Vävnad är en samling celler som i en organism har liknande uppgifter. Studiet av vävnader kallas histologi eller, om det rör sjukdomar, histopatologi.

Immunohistokemi (förkortas **IHC** efter engelskans *immunohistochemistry*) går ut på att man lokaliserar proteiner med hjälp av antikroppar som binder till specifika antigen.